

DEMOKRACIJA

Leto III. - Štev. 44

Trst - Gorica 14. oktobra 1949

Izhaja vsak petek

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22/II - tel. 62-75
Uprava: Trst, ul. S. Anastasio 1/c - tel. 30-39 —
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta 18
Cena: posamezna številka L 15. — Naročnina:
mesečno L 65 (za inozemstvo L 100). — Poštni
čekovni račun št. 9-18127.

Vidalijev bes

Vidalijev žalosten primer posledic fraterne politike, ki se — vsaj tako izgleda po govoricah na zadnjem kongresu komunistične partije cone B STO-ja — še vedno ni izpametovala. Na vidno mesto v vrstah svoječasno enotne levičarske fronte se je Vidalij na osnovi toplih priporočil in vsestranskih zagotovil, ki jih je zanj dal sedanji minister Ljudske republike Slovenije, tovariš Regent. Slabo je poznal Regent tega svojega varovanca! Danes se nahajata vsak na svoji strani železnega zastora št. 2, ki temeljito loči titovce od kominformistov.

Posebno živo in strupeno je sovrastvo, ki ga seje Vidalij proti sedanjim jugoslovanskim oblastnikom, torej proti ljudem, s katerimi je še do včeraj delil skupno toplo in bogato založeno gnezdo, v katerem se je najbrž tudi sam prav prijetno počutil vse dokler je to njegovo dejanje in nehanje imelo vrhovec Stalinov blagoslov. Toda prišel je preobrat in zato je treba potegniti ostro zarez, da se s tem zabrije zadnji sled, ki bi vodila v lastno preteklost. To ni samo komunist Vidalija, temveč tudi korist krajevnega in italijanskega komunizma.

Se pred letom dni je spadala Jugoslavija s svojim sedanjim režimom med vrsto nebeško urejenih ljudskih demokracij. Komunistična propaganda vsega sveta jo je postavljala na prvo mesto za Sovjetsko zvezo. Med onimi, ki so ji vneto mahali s kadilnico in neprestano vzklikali »Hozana!« je bil tudi Vidalij. Imel je močan glas, zato se je odlikoval, bil je zapažen, priročen in dvignjen.

Prokletstvo, ki ga je izreklo vrhovno komunistično duhovno sodišče nad Titovim režimom, je prekinilo potek te njegove politične poti. V Jugoslaviji se sicer ni začel tega prav nič izpremeniti. Režim je ostal tak kot je bil, morda je postal kvečjemu še bolj podoben sovjetskemul iz Jugoslavije se nadaljuje beg vseh svobode željnih posameznikov, ravno tako kot se je vršil prej in kot se vrši iz vseh držav vzhodne Evrope. Diktatura je ostala diktatura, komunisti so ostali komunisti. Za nas demokrate se vsaj v pogledu usode ubogih jugoslovanskih narodov torej ni prav nič izpremenilo.

Toda ne tako za Vidalija. Kot bi zamenjal prej rožnata očala s črnimi! Gleda isto stvar, govori o istih ljudeh, toda vse je naenkrat temno, umazano: titovci so fašisti, Jugoslavija je pekel, imperialistična zver, sluga kapitalizma itd.

Naš čas res bolega na pomanjkanju značajev! Sicer bi si ne mogli razlagati, kako to, da je celo mnogo slovenskih ljudi sprejelo ta Vidalijev nenadni preobrat kot nekako iskreno, čeprav zapoznelo priznanje in kesanje ter mu znova nasledilo na spretno nastavljeni ličnici, ki jih bodo neizogibno dovedle v isto usodo in do istih razočaranj, proti katerim je navidezno Vidalij nastopil.

Izpememba odnosov med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo je namreč dala lokalnemu komunizmu novo moč, ki jo šele po preteku enega leta lahko vrednotimo v vsej njeni stvarni važnosti. Vse dokler je bilo treba Jugoslavijo hvaliti kot komunistični raj in so na drugi strani prihajali v Trst dnevno novi jugoslovanski begunci, ki so širili resnico o tamošnjem stanju, ko so te njihove izpovedi potrjevali italijanski komunistični delavci, ki so se navdušeni za stvarjo podali v Jugoslavijo na delo, a so se razočarani vračali, vse do tedaj je bilo za lokalni komunizem in v precejšnji meri tudi za italijanski komunizem to precej nerodno. Zive priče in kratek pogled čez mejo je

preveč nazorno kazal, kako izgleda v praksi idealna ureditev »brezrazredne družbe« (ob sijaju novih ministrov in generalov!), o kateri je govorila njihova propaganda. Naš Kraševac je lahko preveč od blizu opazoval, kako nastajajo novi »kolhoziki«. Vse to je slabilo moč komunistične propagande in vedno nevarneje najedalo komunistične vrste. Zato je Vidalij z obema rokama pograbil priliko, ki se mu je ponudila, ko je Kominform izrekel svojo obsodbo.

Kominformistična obsodba je komunistom omogočila, da odrečejo živi priči komunistične ureditve, Jugoslaviji, njeno verodostojnost in da še naprej slepe svoje pristaje z obljubami, da bo v »pravem komunizmu vse drugače. Pričeli so hvaliti bolj oddaljene komunistične države, iz katerih je težje dobiti toliko neposrednih podatkov in prič kot iz sosednje Jugoslavije. Na ta način so postali sigurnejši, da jih njihove lahkoverne ovčice ne bodo tako zlahka postavile na laž. Da bo uspeh popolnejši, so pričeli posebno srdito napadati vse ono, o čemur so vedeli, da je ljudi ob pogledu na Jugoslavijo bolelo in pri tem niso prav nič v zadregi, ako je to istovetno s tistim, kar sami na drugi strani hvalijo.

Od tod izvira ves Vidalijev bes na sedanji jugoslovanski režim. To ni srd človeka, ki teži za svobodo proti onemu, ki jo zatira, to ni ogenj zapeljane, ki je izpregledal, temveč točno in hladno prerazčunano delovanje v korist svetovnega komunizma. Bodoče žrtve so namreč preveč od blizu videli usodo, katero jim komunizem pripisuje, videli so jo v trenutku, ko to usodo se lahko odvrnejo od sebe. Zato jih je treba prepričati, da je vse to, kar so videli, povtorba, da je zloraba; prepričati jih je treba, da jim komunizem pripisuje nekaj povsem drugega, mnogo lepšega.

V tem smislu vrši torej Vidalij svojo propagando; vrši jo tem lažje, ker s tem koristi obenem tudi narodnim koristim nacionalne skupnosti, kateri pripada. Od politične naivnosti in nezrelosti lahkovernih pa je odvisno, koliko časa in do kod mu bodo sledili. Posebno Slovence pozivamo, naj spregledajo, dokler ne bo prepozno! Pot do resnice danes ni več težka! Poslušajo naj Vidalija, ko govori o titovcih, ali pa titovce, ko govoré o kominformistih, pa bodo videli, kam jih prav za prav vodita oba komunizma, med katerima ni bistvenih socialnih, gospodarskih ali nazorskih razlik. Niti eden, niti drugi ni vreden, da bi mu naš človek, ki upošteva svoje človeško dostojanstvo in svoje narodne koristi, poklanjal svoje zaupanje.

Avstrijske volitve

V nedeljo 9. oktobra so bile v Avstriji državnozborske volitve, na katerih so v skladu z raznimi predvolivnimi predvidevanji zmagali pristaši katoliške ljudske stranke (77 mandatov) z majhnim naskokom nad socialnimi demokrati (67 mandatov). Torej tudi v bodoče bodo v avstrijskem političnem življenju odločali dosedanjí politiki, povezani v katoliški in socialni demokratiški koaliciji. Komunisti (5 mandatov) ne bodo odslej mnogo več pomenjali v razpletu avstrijske notranje in zunanje politike, čeprav so dobili dva mandata več nego o priliki prejšnjih volitev iz l. 1945. Nova ne preveč razveseljujoča prikažen v Avstriji pa so tako zvali neodvisneži (beri neonacisti!), ki so dobili nič manj ko 16 mandatov, zbranih v glavnem na Stajskem in Korškem.

Titov spor s Sovjetsko zvezo se zaostrojuje

Zunanjim opazovalcem dialektičnega spora med jugoslovanskimi komunisti in sovjetskimi voditelji se zdi, da v vedno bolj ostri politični in besedni borbi med Jugoslavijo in Sovjeti zmaga Tito. Sovjeti so preklicali svojo prijateljsko pogodbo iz leta 1945 zato, ker je — kot trdijo sami — Jugoslavija prelomila in raztrgala na kosce to pogodbo in ker je jugoslovanska vlada, ki je postala orodje zunanje imperialistične politike, zapravlja neodvisnost jugoslovanske republike. Toda ti svarilni sovjetski glasovi so se pojavili šele štiri dni potem, ko je jugoslovanski zunanji minister Kardelj v vseh podrobnostih razložil na glavni skupščini Organizacije združenih narodov, kako so Sovjeti skušali prisiliti Jugoslavijo, da bi izpolnjevala moskovske ukaze. Sovjetski preklic pogodbe niti ni tako zvit niti tako prepričevalen, kot je bil Titov govor pred nekaj dnevi, v katerem je dejal, da v dobi Marksa in Lenina še ni bilo socialističnih držav, ki bi živele druga ob drugi in da je zadnji čas, da bi izdelali marksistično teorijo tudi o tem vprašanju. Dodal je še, da je sovjetska vlada napravila zelo ponesrečen korak, ko se je odločila in pričela uporabljati stare metode kapitalističnega izkoriščanja. Vprašanje sovjetskih odnosov do njihovih podložniških držav je eden izmed glavnih vzrokov sedanjega spora. Tito se ni zadovoljil s tem, da bi postal pokorni vazal sovjetskih gospodarjev in se je zato rajši skregal s Stalinom.

Toda stara modrost je, in Stalin se tega dobro zaveda, da Tito ne bo ostal dolgo osamljen in bo hitro našel posnemalce v drugih podložniških državah, če se Sovjetom v kratkem ne posreči, da jugoslovanskega diktatorja odstranijo ali primerno kaznujejo. Iz pisma, ki sta si jih lansko leto izmenjala Stalin in Tito je jasno razvidno, da jedro spora ne gre za to, kako je Jugoslavija izvajala komunizem, temveč je vzrok vsega v tem, ker Jugoslavija ni dovolila Sovjetom popolnega nadzorstva nad seboj.

Zelo je tudi verjetno, da se je Stalinu precej povesil nos, ko je videl, da so mu titovci v Jugoslaviji popolnoma zvezali roke in ni mogel več organizirati ljudi, ki naj bi prišli na mesto Tita in njegovih pomagačev. Odpoved prijateljske pogodbe iz leta 1945 sama po sebi ni posebno važna, toda ta stvar se

Otvoritev glasbene šole Slovenske prosvetne matice v Trstu

Dne 10. oktobra je stopila v življenje nova glasbena šola Slovenske prosvetne matice v Trstu. Ob 11. uri dopoldne so se v društvenih prostorih zbrali vpisani gojenci in njihovi starši. Vse navzoče je pozdravil s kratkim nagovorom matični predsednik J. Jež, ki je med drugim dejal:

»Z ustanovitvijo naše glasbene šole smo izpolnili veliko vrzel v kulturnem življenju tržaških demokratičnih Slovencev in nemanjšo vrzel v kulturnem programu Slovenske prosvetne matice v Trstu.

Strokovno vodstvo glasbene šole je v rokah prof. Karla Sancina in skladateljice Mirce Sancinove, kar nam jamči, da bo naša glasbena šola vredna naslednica predvojnega glasbene matice, ki je v plamenih balkanarske prenehal s svojim dolgotrajnim delom v službi kulturnega dviga tržaških Slovencev. Naj nova glasbena šola nadaljuje njeno poslanstvo!

Po svojem pozdravnem govoru je predsednik SPM otvoril šolsko leto glasbene šole in podal besedo njenemu ravnatelju prof. K. Sancinu, ki je zbranim staršem in gojencem razložil učni načrt in smernice šole.

Na koncu skromne, toda prisrčne šolske svečanosti, je bil gojencem razdeljen začasni urnik.

Zelimo, da bi nova glasbena šola SPM v Trstu res uspešno nadaljevala med tržaškimi Slovenci z glasbenim kulturnim izročilom stare Glasbene matice in bila s slovenskimi državnimi šolami stebri naše nove narodne in demokratične stavbe na Tržaškem.

lahko konča s prekinitvijo diplomatskih odnosov in ostrejšo gospodarsko zaporo. Toda doslej je ves politični in trgovski pritisk ostal docela brezuspešen in ni prisilil Tita na kolena. Zato mora sedaj Stalin misliti na strožje ukrepe. Po raznih kolikor toliko zanesljivih vesteh se tako imenovane osvobodilne sile že vežbajo v Bolgariji, in Romuniji in čakajo moskovskega povelja, da prično gverilo v Jugoslaviji. Ob jugoslovanskih mejah je prišlo do številnih incidentov, tako da je čisto možen poseg rdeče armade. Nevarnost za napad na Jugoslavijo bi nastala tedaj, če bi se sovjetski politbiro odločil, da odstrani upornega Tita prej, preden se njegove bolezni nalezajo še drugi. Naravno bodo Sovjeti to izvedli pod pretvezo, da se borijo za vzpostavitev jugoslovanske neodvisnosti.

Ce je položaj za Tita in njegovo vlado dokaj zapleten in nevaren, je tembolj nevaren za jugoslovanske narode, ki v tej borbi med bolj ali manj pravovernimi marksističnimi oblastniki tvegajo vse one pridobitve, za katere so toliko žr-

tvovali v teku druge svetovne vojne. Zato je popolnoma upravičeno mnenje vseh onih demokratičnih jugoslovanskih politikov, ki vidijo v sporu Tito - Stalin začetek onega neizogibnega razvoja, ki bo na razvalinah komunistične stavbe, ki ni slonela na jugoslovanskih tleh nikoli na trdnih temeljih, dal potreben pospešek demokratizaciji jugoslovanskega javnega življenja.

Zato pri motrenju spora Tito - Stalin za nas ni važno ugotavljati, kateri izmed obeh rdečih diktatorjev bo izšel iz spora kot zmagaalec, marveč nam mora biti glavno iskati v nastalem položaju vse one možnosti za reševanje jugoslovanskega vprašanja v mnogo širšem političnem okviru, to je v okviru orjaške borbe med komunizmom in antikomunizmom, med demokracijo in totalitarizmom, med krščanstvom in poganstvom.

V tej borbi morajo nujno zmagati vsa ona načela, ki tvorijo neporušne temelje naše omike, ki so nujno temelji zapadnega krščanskega in demokratičnega reda, h kateremu se Slovenci in Jugoslavlani ponosno prištevamo.

Italijani rešujejo z bombami slovensko manjšinsko vprašanje v Gorici

To se ni zgodilo pod fašistično Italijo! Ne, oni teden so bili gorški Slovenci deležni tega kulturnega dejanja pod demokratsko republiko Italijo in pod demokratsko vlado De Gasperijevo!

46 milijonski narod je z bombami navallil na pešico gorških Slovencev. Gorški bombni atentat ni dejanje manjšinskega naroda, ki se bori na življenje in smrt za svoj obstoj, ki se bori za svoje človečanske in narodne pravice, ki v skrajnem silobranu proti raznarodovanju s strani večinskega naroda seže v obup po samobrambi. Gorški bombni atentat je bil izvršen od tistih Italijanov, ki so politično, gospodarsko in finančno absolutni gospodarji skoraj 50 milijonske države. Bomba je bila vržena s strani naroda, ki ima vse v svojih rokah, ves državni aparat, vojsko in policijo, naroda, ki se šteje med največje in najbolj kulturne evropske narode.

Ali je bilo treba, da se Italijani v borbi proti slovenski manjšini poslužujejo bombnih atentatov? Napad je bil izvršen na gorške Slovence, ki so miroljubni državljani in ki nečejo ničesar, kot da državne oblasti lojalno izvajajo zakone italijanske ustave o narodnih manjšinah.

Zato je gorški bombni atentat na slovensko manjšino državni zločin in vreden najhujše obsodbe vsega kulturnega sveta.

Tu ne gre za dejanje osamljenih kriminalnih tipov, marveč dejanje, za katerega je odgovorna vsa italijanska javnost. Niti en italijanski časopis se ni našel, ki bi bil čutil moralno dolžnost, da bi obsodil nizkotni gorški bombni atentat! Ali ni to bilo odobravanje zločina? Ne samo, temveč italijansko časopisje, brez razlike strank je z neosnovanimi napadi na Slovence, slovenske šole in slovenske narodne zahteve pripravljalo kriminalno razpoloženje italijanskih množic nasproti pešici Slovencev. Zato nosi moralno odgovornost za gorški atentat ves italijanski narod, ki zanika Slovencev njihove najosnovnejše pravice in v Beneški Sloveniji celó pravico do uporabe svojega materinega jezika. Kako je bilo Italijanom pri srcu, ko so afriški črnci v Mogadisku napadli italijanske priseljence? Vsa Italija je bila en sam vihar protestov in zgražanja nad terorjem črncev, ki so mu bili izpostavljeni Italijani afriških kolonij; in iskali so krivce celó med zavezniškimi četami.

In danes isti veliki italijanski narod v srcu Evrope napada z bombami mirne Slovence, ki niso bili niti črnci, niti privandraci,

prišli od drugod, da bi komu odjedali kruh.

Slovenci so bili v zadnjih letih večkrat predmet težkih napadov s strani Italijanov. Ne bomo se spuščali v podrobnosti. Leta 1946 so Italijani opustošili in demolirali moderno slovensko knjižarno na korzu v Trstu, leta 1947 so s strojnico streljali na javno zabavo v Skorklji in ubili deklico Vrabčev, v Gorici so že neštokrat napadli in ranili Slovence in poškodovali njihovo imetje, sedaj so pa celo izvršili bombni atentat. In to v dobi demokracije in demokratičnih svobod, ko se Amerika na vsaj moč trudi, da bi se končno vsaj zapadni evropski narodi stregli, znašli in vzpostavili med seboj znosne razmere. Zato se nam upravičeno vsiljuje vprašanje, ali sploh ima italijanski narod neobhodno potrebne lastnosti, da bi vladal nad drugimi narodi: velikodušnost, strpnost, širokodušnost in spoštovanje človečanskih in narodnih pravic drugih narodov in plemen, nad katere je raztegnil svojo vladavino. Kdor ni velikodušen, širokogrudni, strpen, kdor hoče preko noči asimilirati druge narodnosti iz strahu pred njimi, ni poklican in ni sposoben, da vlada in upravlja nad njimi!

Italija je zapustila slabe spomine med Grki na Dodekanezu, med Arabci v Tripolitani in Cirenajki, med afriškimi plemeni v Eritreji, v Mogadisku in v Abesiniji, ali tudi pri Slovencih v Julijski krajini!

Mislili smo, da bo visoka šola z izgubo vseh kolonij spametovala italijanski narod. Ali njegova dejanja in bombni atentati na mirno slovensko manjšino v Gorici tega ne kažejo.

In pri tem svojem duševnem, značajnem in temperamentnem razpoloženju hočejo Italijani dobiti podse še Svobodno tržaško ozemlje? Vladajoči narod, ki se z bombnimi napadi »sporazumeva« s svojimi miroljubnimi narodnimi manjšinami, tega ni vreden! In naši zapadni zavezniki, Anglija in Amerika, naj se zavadata te zgodovinske resnice!

- o.

Občni zbor Slov. prosvetne matice v Trstu

V četrtek dne 20. t. m. ob 8. uri zvečer bo občni zbor SPM v Trstu v društvenih prostorih v ul. Machiavelli 22-II. Pred občnim zborom, in sicer ob 7. uri bo predvajal film o septembrskem slavlju Matice na Opčinah.

Od srede do srede

5. OKTOBRA: Francoska vlada, ki ji je predsedoval Queuille, je odstopila, ker ni mogla rešiti vprašanje ravnovesja med mezdami in cenami. — V Gradcu so volivni govorniki avstrijske klerikalne stranke brez ovinkov in ob burnem odobravanju navzočih govorili o dolžnosti Avstrije pospeševati zedinjenje vseh Nemcev v veliko in močno državo. — V Grčiji so začasno ustavili usmrtnice na smrt obsojenih partizanov. — Jugoslovanska vlada je priznala vlado ljudske republike Kitajske. — Jugoslovanski delegat pri OZN kritizira delo varstvenega sveta. — V sovjetskem delu Nemčije se vršijo razgovori za sestavo nove vladne vzhodne nemške republike. — Jugoslavija je odklonila zahtevo grške vlade po vrnitvi grških otrok, ki so bili zaradi grozot državljanske vojne prepeljeni iz Grčije na jugoslovansko ozemlje. — Ameriški obrambni minister Johnson javlja, da so države atlantskega bloka združene proti kateremu koli napadalcu. — Po uradnih podatkih italijanske vlade izseljevanje Italijanov v prekomorske kraje stalno narašča.

6. OKTOBRA: Ameriška vlada je pozvala na posvet v London vse svoje poslanike iz sovjetskih satelitskih držav in iz Jugoslavije. — V Mogadisku, glavnem mestu Somalije, so izbruhnile velike protitalijanske demonstracije, pri katerih je izgubilo življenje več domačinov v borbi s policijo. — Sovjetski delegat pri OZN Malik se je vrnil v ZDA iz Moskve z novimi predlogi v pogledu razorožitvenega vprašanja in atomskega orožja. — Italijanski komunistični prvak Togliatti s presenetljivo spremembo politične taktike ponuja rimski vladi sporazum in sodelovanje. — V češkoslovaški prestolnici Pragi je vlada dala zapreti okoli pet tisoč »nezanesljivih državljanih«. — V Siciliji je prišlo ponovno do krvave spopada med orožniki in separatističnimi ilegalci. — Jugoslavija je izgnala poljske in češke diplomatske uslužbenke.

7. OKTOBRA: Vzhodna nemška republika je bila slovesno razglašena. Svet nemškega ljudstva se je spremenil in ljudsko zbornico. Program nemške ljudske fronte zahteva takojšnjo sklenitev mirovne pogodbe in umik vseh okupacijskih čet ter prepoved vključevanja Nemčije v napadane bloke. Volitve v vzhodni Nemčiji bodo 15. oktobra 1950. — V Avstriji so zaključili volitveno borbo. Po splošni sodbi izgleda, da bodo avstrijski klerikalci izšli iz volitev kot najmočnejša stranka, tik pred socialdemokrati. — Češka vlada pošilja politične osumljence, ki jih je v zadnjih dneh zaprla v velikem številu, na pristilno delo v rudnike. — V OZN se vedno bolj uveljavlja misel o potrebi po razglasitvi samostojnosti vseh bivših italijanskih kolonij brez razlike. — V Gorici so vneznancija z dinamitnim atentatom razbili trgovino porcelana slovenskega trgovca Korena, s čimer so napravili kaj slabo uslugo stvari sporazuma med Slovenci in Italijani.

8. OKTOBRA: Francoski notranji minister Moch je dobil nalog za sestavo nove vlade. — V zapadnem delu Berlina so bile velike demonstracije proti proglasitvi nove vzhodne nemške države. — V Izoli je slovenski prosvetni minister Regent izrazil željo po poglobitvi odnosov med Slovenci in Italijani STO-ja in o Trstu dejal dobesedno: »Trst ne sme biti člen nesporazuma med Italijo in Jugoslavijo, temveč mora postati most, ki naj družbi oba sosedna naroda in ki bosta na ta način mogla tvoriti ogromno silo, iz katere se bo razvil koristno gibanje za vse človeštvo. Tržaško vprašanje se mora po Regentovem mnenju rešiti us duhu slovenskega in italijanskega bratstva. — Mednarodni velesejem v Trstu bo svečano odprt junija meseca 1950.

9. OKTOBRA: Predsednik evropske zbornice Spaak je ugotovil, da je evropska misel dobila hud udarec, ker je Anglija izvršila zavrednotenje svojega denarja sebično in pristransko brez ozira na gospodarske koristi drugih zapadnih evropskih držav. — Angleški tisk piše, da je francoska vladna kriza »nesreča za vso Evropo in zaradi tega dolži angleškega zunanjega ministra Bevena, ki ni obvestil francoske vlade o nameravanih

Od srede do srede

razvrednotenju angleškega denarja. — Kitajska nacionalistična vlada se zaradi uspešnega napredovanja komunistične armade pripravlja na umik iz Kantona; novo vladno središče bo odslej Chung Kink. — Kanadski zunanji minister Pearson se protivi sovjetskemu predlogu o umiku vseh zasedbenih čet iz bivših italijanskih kolonij in o takojšnji proglasitvi njihove samostojnosti.

10. OKTOBRA: Pri nedeljskih državno-zbornih volitvah v Avstriji so zmagali klerikalci, ki so dobili 77 mandatorov, socialisti so dobili 67, neodvisni desničarji 16 in skrajni levičarski blok pa samo 5 mandatorov. — Francoski komunisti zahtevajo soudeležbo pri bodoči vladni kombinaciji. Izgleda, da biva francoski notranji minister ne more sestopiti nove vlade. — Zavezniki, civilni komisariji zapadne nemške republike so vložili pri sovjetskih oblastih protest proti ustanovitvi nove vzhodne nemške satelitske republike. — ZSSR bi se rada pogodila z zahodnimi silami na račun Grčije in Jugoslavije. Pod pogojem, da bi se ZDA odrekale podporo kandidaturi Jugoslavije za Varnostni svet, ne bi Sovjeti vztrajali na kompromisni rešitvi zapletenega grškega vprašanja.

11. OKTOBRA: Proti raznim predvidenjem je bivši francoski notranji minister Moch sprejel mandat za sestavo nove vlade. — Francoska vlada izjavlja, da bo podprla sprejem Jugoslavije v varnostni svet OZN. — Med Francijo in Italijo je prišlo do spora v pogledu sedeža predvidenega odbora za obrambo Sredozemlja v okviru atlantskega pakta. — Nemški komunistični pravnik Pick se je dal oklicati za predsednika nove nemške vzhodne satelitske republike.

Položaj v Albaniji

»New York Times« piše v svojem vodnem članku o položaju v Albaniji. Albanija, pravi list, je »Enfant Terrible« na Balkanu. Slišimo jo, a je ne vidimo. Torej drugače, kakor se godi pri dobrem otroku. Vse njene meje so zaprte. Dvanajst milijonov ljudi je zaprtih prepovedano področje. Nobena zahodna država nima diplomatskega zastopstva v Albaniji razen Francije in Italije. Ko sta zunanji minister Acheson in zunanji minister Bevin razpravljala o Albaniji in Grčiji v Washingtonu, nista mogla imeti mnogo zanesljivih informacij o Albaniji.

Poročila pravijo, da komunistični režim Enver Hodže ni priljubljen v Albaniji in da je oslabil v političnem in gospodarskem oziru. To bi moglo biti resnično. Prihod grških čet na albansko mejo po njihovi nedavni uspešni borbi je povzročal napetost in istočasno opogumil albanske begunce, ki hočejo zrušiti sedanji režim.

Imamo dve skupini beguncev. Ena je v Jugoslaviji, ki šteje okoli 3000 beguncev. Vodi jo Gani Boy Kryziu. Ta skupina stremi za tem, da uvede v Albanijo nacionalni komunizem Titovega tipa. Drugo, večnjo skupino vodi bivši ministrski predsednik Midhat Frasherli, ki je predsednik odbora svobodne Albanije. Ta skupina deluje v Rimu, Parizu in Londonu. Sedaj je poslala svoje zastopnike v New York, da tudi tam razvije svojo dejavnost. V Združenih državah so veli-

Jugoslovanski narodni odbor Združ. narodom

»Vlad Velike Britanije in Združenih držav Amerike sta bili prisiljeni, da dostavita noto bolgarski, madžarski in romunski vladi, s katero protestirata proti neizvršitvi izvestnih določb mirovne pogodbe. Te določbe se nanašajo na osnovne pravice človeka, t. j. na svobodo misli in govora, svobodo parlamentarnih volitev itd.

Nedvomno je, da so vlade označenih držav pogazile in da neprestano gazijo načela svobode, za katera so se Velika Britanija in Združene države Amerike z vsemi svojimi zavezniki borile v drugi svetovni vojni. Ta načela, oblikovana v Atlantski listini in omenjena tudi v listini Organizacije združenih narodov tvorijo, po naziranjih zapadnih demokracij bistveni del novega mednarodnega prava. Zaradi tega so ta načela izrecno zajamčena z mirovnimi pogodbami, zaključeni s bivšimi sovražnimi državami. Ker pa te države žive pod komunističnimi režimi, ta del mirovnih pogodb ni bil spoštovan. Vsaka svoboda — in tega ni potreba s posebej naglaševati — je v popolnem nesoglasju z obstojem komunističnih režimov.

Jugoslovanska vlada je v isti meri kot vlade bivših sovražnih držav obvezana spoštovati načela svobode, kakor so oblikovana v Atlantski listini in v listini Organizacije združenih narodov. Razen tega razne pogodbe, katere je Titova vlada pod pritiskom velikih zaveznikov sklenila ob koncu zadnje vojne, kakor tudi izvestni sporazumi, sklenjeni med samimi velikimi silami jasno kažejo, da je tudi jugoslovanska vlada obvezana spoštovati osnovne človeške pravice. Kar se še posebej tiče Velike Britanije in Združenih držav Amerike, onidve

Titove vlade nista priznali brezpogojno: predpostavljali sta, da bo vlada, akoravno je bila jugoslovanski narodom vsiljena po tuji oboženi sili, spoštovala vsaj osnovne človeške pravice.

Protest, ki sta ga vložili vladi Velike Britanije in Združenih držav Amerike, je imel nedvomno poln odjek pri zasuženih narodih Bolgarske, Madžarske in Romunije, ker bodo ti imeli vsaj občutek, da jih zapadne demokracije niso popolnoma zapustile. Bojimo se pa, da bo pri nas v Jugoslaviji odjek ravno nasproten. Narodi Jugoslavije se bodo vprašali, zakaj vladi Velike Britanije in Združenih držav Amerike nista pokazali zanimanja tudi za njihovo trpljenje pod komunističnim režimom. Jugoslovani so se z razliko od Bolgarov, Madžarov in Romunov v minuli vojni borili na strani velikih zaveznikov za načela svobode — in oni smatrajo, da imajo posebno pravico, da tudi njihovo svobodo zaščitijo veliki zavezniki. Zato oni lahko pridejo do zaključka, da so bili žrtvovani potrebam političnega oportunizma. Po drugi strani pa Titova vlada ravno zaradi tega lahko postane še čvrstejša in držejša v svoji tiranski in teroristični vladavini.

Ker v današnjih okoliščinah jugoslovanski narodi niso v položaju,

Žuganje - peklena obrt

Kranjski zagrizeni klerikalni politiki hodijo okoli naših družin in ljudi ter opravljajo in obrekujejo naše demokratske organizacije in ljudi, ki so v odborih. Ponekod celo žugajo našim ljudem, ki so člani naših društev. Žugajo, da bodo izgubili službe; drugim, da niso šolska imenovanja še končana in da bi se znanlo še kaj pripetiti; tretjim, da bodo izgubili vsako pomoč, ako bodo sodelovali z narodno demokratsko mladino in še polno takih evetk. Tako početje je peklena obrt. Mislili smo, da je bil zmožen samo fašizem in komunizem, sedaj pa vidimo, da je to najbolj priljubljeno orožje onih kranjskih beguncev, ki si domišljajo, da bodo tudi med naše ljudstvo zanesli zloglasne metode proklete ljubljanske politike, ki je rodila samo sovraštvo in preganjanje med Slovenci in zakri-

skrije, da se mu ne pripeti kaj hudega. Kakor je starček jasno izpovedal, sta govorila pristno gorško laško narečje. Nekdo drugi, Italijan, je bil daleč proč od kraja eksplozije, pa je tekel naravnost tja na lice mesta, ko je slišal pok. Vedel je natančno, kje je bil izvršen atentat...

Toda policija se za vse to ne zmeni in se izgovarja, da se staremu čuvaju od kavarne »Garibaldi« ne more verjeti, prav zato, ker je star. Da krivcev ni moči iztakniti, zato da je najbolj verjetno, da so atentat izvršili »belci Slovenci«! Glej na Salomonso rešitev vse zadeve. Zares brihtne glave imajo na policiji v Gorici!

Tudi Slovenska demokratska zveza v Gorici je poslala tozadevni protest na pristojna mesta. Saj verjamemo, da ne bo zalego Bog ve koliko, toda je vendar dobro, da hrani zgodovina nekaj v svojih arhivih. Enkrat utegne priti vse pravi Pravičljivi, da račun ne ostane nikoli za vedno odprti in nepopravljani.

Zaradi atentata kot takega so se tudi mnogi Italijani resnično jezili in ga obsojali, toda oblastva se za to niso prav nič zmenila, ker je pač v modi, da se je treba pokoriti šovinističnemu tisku, ne pa pravici na pomoč priskočiti, ko gre za atentat na Slovenca.

Kakega slovenskega šolarčka, ki si v svojo materino šolo, utegnejo razni policajci naglo iztakniti, italijanski atentatorji na Slovence pa ne, četudi jim nudiš še tako jasne sledove.

Krivda vlade

Pri vsej stvari ima svojo odgovornost tudi vlada, ker ne zna ali neče ukrotiti nesternih šovinističnih elementov in slovensko manjšino v Italiji zaščititi, kakor je to dolžna storiti po predpisih mirovne pogodbe. Na drugi strani pa tudi zato, ker namešča v naše kraje take funkcionarje, zlasti one javne varnost, ki ne razumejo, da je tu treba ščititi tudi Slovence in da se ne smejo pustiti vplivati od šovinističnega tiska in nesternih elementov.

da bi izrazili svobodno svojo voljo, mora Jugoslovanski narodni odbor (kateremu pripadajo tudi izvestni člani jugoslovanske vlade, ki je podpisala Atlantsko listino) njihov primer predložiti Organizaciji združenih narodov.

G. Attlee je 9. januarja 1946 v svojem govoru o ciljih Združenih narodov rekel: — Srečen sem, da se listina Združenih narodov ne nanaša samo na vlade in države ali na vodstvo politike in vojne, temveč se nanaša na navadne, osnovne potrebe človeškega bitja, katere koli rase, katere koli barve ali katere koli vere. Mi z listino še enkrat potrjujemo našo vero v osnovne človeške pravice. Svoboda države v svetovni zajednici narodov zavisi od svobode posrednika v državi. — Podobno je ponovil 15. jan. 1946 tudi prvi kitajski delegat dr. Vellington Koo, ko je jasno rekel, da se kot prvo načelo novega reda mora spoštovati dostojanstvo človeka, ako namerava svet zavarovati trajen mir.

V polnem soglasju z g. Attleejem in dr. Koo-om si ezamemo pravico izjaviti, da ne sme biti razlike med državami, t. j. ne sme biti držav, ki osnovne pravice človeka ščitijo in drugih, ki te pravice ne ščitijo oziroma jih gazijo.

Svoboda narodov in mednarodni mir se moreta obdržati samo pod pogojem, da se pravice človeka spoštujejo najstrože. Ako upoštevamo današnje prilike in razmere v Jugoslaviji, v katerih so človeške pravice uničene, bo Organizacija združenih narodov zaščitila samo mednarodni mir, ki je in mora biti njen najvišji smoter.

vila tragedijo slovenskega naroda.

Zaenkrat ne objavimo še imen ljudi, ki tako vračajo gostoljubnost te naše zemlje. Ali vedo naj, da bomo razkrinkali nje in njihovo razkrajajoče delo. Ako ste bili vajeni z zahrbtnim obrekovanjem in denunciacijam seja-ti sovraštvo in razdor med naš narod na Kranjskem, Vam tega na STO-ju ne bomo dovolili! Vasega razdiralnega dela je naš narod sit!

Prosimo vse naše somišljenike in prijatelje, da naznanijo takoj vsak primer žuganja in strahovanja. Ta strupena rastlina se mora izkoreniniti iz primorske zemlje! Da ne bo nejasnosti, mi nismo bili nikoli protti beguncem, ki ne zanašajo razdora in sovraštva med nas, marveč smo jih vedno branili in zagovarjali. Njim niso gornje besede namenjene.

Gospod urednik!

V »Primorskem dnevniku« z dne 2. oktobra 1949 je tovariš dr. Hlavaty kot predsednik »Slovensko-hrvaške prosvetne zveze« objavil članek »Odklanjamo razdiralce slovenske kulture«, v katerem se je tudi obregnil ob Demokratsko zvezo in jo skuša pred javnostjo vpreči v voz »razdiralce politike« Vidalijske. Uvodoma se sklicuje z znanimi in obrabljenimi frazami na pridobitve za ceno krvi v narodni osvobodilni borbi. (Kje je bil in kaj je delal tov. dr. Hlavaty za časa narodne osvobodilne borbe, bi vedeli ljubljanski marsikaj povedati). Nato pa udriha po zaščitniški ljudske prosvete, da so izgnali z nasilnimi nastopi in pretepi naša lepo razvijajoča se prosvetna društva iz njihovih prostorov, pregnali otroške vrte, odgovarjali starše, da bi vpisovali otroke v slovenske šole, da preganjajo naš napredni tisk, zavračajo naše knjige, sabotirajo naše gledališče. Da bo časa polna, se porodi v zagranih možganih tov. dr. Hlavaty-ja res krasna misel: »V tem delu so na isti liniji z Demokratsko zvezo in s šovinistično, protinapredno in protislovensko fronto v Trstu.«

Toda vprašamo »tovariša« dr. Hlavaty-ja, ki je zastopal SHPZ na proslavi petdesetletnice prosvetnega društva »Valentin Vodnik« v Dolini, pod čigavim pokroviteljstvom se je vršila ta proslava, na kateri je v fratelanem obsevu s SHPZ italijanski sobrat napadal slovenski narod na slovenskih tleh v italijanskem jeziku? Pod čigavim pokroviteljstvom se je vršila proslava »ljudske prosvete« v Trebšan, ko so vaši italijanski sobratje kričali na slovenski jezik: »S'cia-vi, ande a Lubiana? Na ti dve vprašanji naj »tovariš« Hlavaty kot predsednik SHPZ odgovori, da bo javnost vedela, kdo je razdiralec slovenske kulture: Demokratska zveza ali Slovensko-hrvaška prosvetna zveza?

Pa zakaj bi še o tem razpravljali! Ne razumemo, čemu predsednik SHPZ iznaša v javnost jeremi-jade. Saj hodi vaša zgrajena in napredna prosveta po poti, ki ste

Društveno življenje

Slov. demokratska zveza

Seja Izvršilnega odbora SDZ 5. okt. t. l. je bila posvečena reševanju finančne strani Zveze. O dokončni rešitvi tega vprašanja se bo razpravljalo še na prihodnji odboru seji.

Odbor SDZ namerava prirediti v soboto 12. novembra t. l. pred Martinovo nedeljo ples ob pogrnenih mizah. Točili bomo izvrstno domače vino. Ob zvokih salonskega orkestra bo pa poskrbljeno za prijetno zabavo.

Iz poročila predsednika SDZ je razvidno, da so bila podeljena mesta šolskih zdravnikov dr. Verču, dr. Nemecu in dr. Starcu, kar je zasluga SDZ.

Na seji Izvršilnega odbora SDZ 10. okt. t. l. so bili sprejeti sklepi o finančnem stanju Slovenske demokratske zveze, kar bo pripomoglo k boljšemu razmahu politične organizacije.

Potrebno nam je poudariti veliko razumevanje članov in prijateljev SDZ, ki s svojimi prispevki pomagajo graditi naše demokratsko gibanje. Slovenski mali ljudje, uslužbenci, delavci in gospodinjke pomočnice razumevajo borbo slovenskega človeka, za kar si pritrjujejo denar od svojih ust, da morejo prispevati za slovensko demokratsko stvar. To moramo naglasiti in smo prepričani, da slovenski narod ne bo pozabil žrtev teh narodnjakov.

Organizacijsko delo Slovenske demokratske zveze je v zadnjem času posebno aktivno. Pripravlja se sistematična izvršitev naše organizacije.

Tako so se vršili razgovori za ustanovitev krajevnih organizacij v poedinih vaseh nabrežinske občine in s tem v zvezi je bilo pokrenjeno vprašanje okrožnega odbora v Nabrežini.

Organizacijsko delovanje se je usmerilo tudi v zgornjo občino, v kateri bomo ustanovili razne krajevnice organizacije. Posebno navdušenje vlada za SDZ v Repniju, kjer so pristopili tamonjši naši prijatelji takoj k pripravam za sklicanje občnega zbora in izvolitev odbora.

Veliko zanimanje je tudi v repentaborski občini za demokratsko misel in so v teku priprave za sklicanje širšega sestanka, po katerem bo prišlo do ustanovitve naše organizacije. Tako se je pričela širiti demokratska misel SDZ v povezani organizacijski obliki in ne bo več dolgo, ko bo SDZ dvignila po STO-ju svoje krajevnice organizacije, ki bodo stale kot čuvar na braniku svobode STO-ja in bile tolmač naših teženj po dosegli slovenskih pravic na Tržaškem.

V soboto na prijateljski večer

V soboto 15. t. m. (in ne 18. t. m., kakor je bilo pomotoma tiskano) ob 21. uri bo v prostorih Slov. dem. zveze v ulici Machiavelli 22. sestanek, na katerem bo ob prijateljskem pomenku pri kozarcu domačega vina tudi prikazana politična situacija doma in v svetu.

Potrebno je, da se sestanemo na prijateljski večer in izmenjamo svoje misli o stvareh, ki se nas tičejo in ki so za nas in za STO posebno pomena. Stvari stoje bolje, dosti boljše kot izgleda! Zato med nami ne sme biti mesta za malodušje in obupavanje.

Vabljeni ste vsi somišljeniki slovenskega demokratskega gibanja in vsak naš človek bo dobrodošel! Bratstvo in gostoljubnost je bila od nekdaj glavna poteza slovenskega značaja. Tega ne smemo nikoli pozabiti in v tem duhu se bo vršil tudi naš prvi letošnji prijateljski večer.

Slov. dobrodelno društvo v Trstu

Zaradi pomanjkanja prostora priobčimo obširno in izčrpno poročilo o društvenem obnem zboru v prihodnji številki »Demokracije«, ki izide na šestih straneh.

jo sami začrtali na plenumu SHPZ dne 12. septembra 1949. V vaši izjavi, ki so jo podpisala vsa prosvetna društva, čitamo v tretji točki dobrosedno: »Ker naša kultura ni apolitična mora biti trdno povezana z naprednim in demokratskim italijanskim gibanjem. Naša ljudska kultura mora prejeti svoj politični duh narodne osvobodilne borbe in osvobodilne fronte, osnovne organizacije slovenskega ljudstva na Tržaškem ozemlju, Razumljivo, da s tako izjavo Slovenske demokratske zveze ne bi se mogla nikakor strinjati, marveč jo mora kratko in malo zavračati kot protikulturno, ker smo in bomo vedno nasprotniki vsakega tujeja političnega vmešavanja v slovensko omiko in prosveto.

Organizacija narodne demokr. mladine

8. t. m. se je vršila druga seja Organizacije narodne demokratske mladine v Trstu. Referent za kulturo dr. Branko Agneletto je iznesel osnutek načrta o bodočem delu na kulturnem področju, katerega bo moral razviti omenjeni odsek. Odbor je z malimi spremembami odobril iznešeni osnutek in pooblastil referenta za kulturo, da ga čimprej tehnično izvede. ONDM predvideva ustanovitev raznih tečajev za člane in prijatelje, na katerih se bo naša mladina izpopolnjevala in se pripravljala za samostojno življenje.

Izvoljen je bil tudi ožji odbor ONDM, katerega sestavljajo: Predsednik Macuka Izak, tajnik Lovrenčič Jože, odborniki: dr. Branko Agneletto, Zetko Sergej in Simić Bora.

A. K. Jadran

Z »Jadranom« na smučanje

POZOR, mladi prijatelji »belega športa«! »Jadran« priredi od 26. decembra do 5. januarja v Kanalski dolini smučanje in Mladinske smučarske tekme. 31. decembra bo slovesno smučarsko Silvestrovanje. Prve dni novembra začne športni odsek »Jadrana« predsmučarsko gimnastiko za mladino.

Informacije in prijave pri predsedniku »Jadrana« Aljoši Veselu, ulica Torre bianca 18-II, telef. 71-84.

Slov. prosv. matica

Občni zbor Dne 20. oktobra ob 20. uri bo občni zbor SPM v Trstu z naslednjim dnevnim redom:

- 1) Imenovanje dveh zapisničarjev;
- 2) Citanje in odobritev zapisnika ustanovnega občnega zbora;
- 3) Poročila predsednika, tajnika in blagajnika;
- 4) Poročilo nadzornega odbora;
- 5) Volitve novega odbora;
- 6) Slučajnosti.

Odbor vabi vse člane, da se zanesljivo udeležijo občnega zbora!

Glasbena šola

Doslej prijavljeni gojenci, kateri niso mogli priti v ponedeljek k razdelitvi časovnega urnika, naj pridejo zanesljivo v soboto dne 16. t. m. ob 11. uri dopoldne v ul. Nic. Machiavelli 22-II. Od tega dne bo še podaljšan čas vpisovanja gojencev. Po tem terminu se bodo sprejemali zamudniki edino v primeru razpoložljivega prostora oziroma mest v posameznih oddelkih. Poleg teoretičnih predmetov se poleg klavirja, violine, viole, čela, kontrabasa in pihal ter solopetja poučuje tudi harmonika. Vse informacije daje uprava šole v ulici Nic. Machiavelli 22-II., tel. 62-75.

Zarja na Jadranu

Dijaško društvo »Zarja na Jadranu« izda za šolsko leto 1949-50 ponovno svoj »Dijaški koledarček« z naslednjo vsebino:

1. - Koledarska stran: Uvodnik, koledar za leto 1949-50 s spominskiimi dnevi, tabela šolskih praznikov, vrsta članov o šolstvu s statističnimi podatki o stanju slovenskega šolstva na Tržaškem in Gorickem, opremljena s številnimi slikami, pregled dijaških in mladinskih društev pri nas.
 2. - Šolski vedež, ki bo vseboval razne za dijake potrebne razpredelnice, sledi kronološki pregled iz slovenske zgodovine, pogled v tržaško preteklost, obširen matematični del, fizični obrabi, del, ki govori o važnih prvinah in splošnih, spominske letnice domačin in tužih vemož, praktične tabele iz splošnega zemljepisa, gospodarstva iz drugih področij.
 3. - Poseben del bodo tvorili zapiski, razpredelnice o osebnih podatkih, naslovih, telefonskih številkah, knjigah in blaginji. Dodanih bo še nekaj prostih listkov za beležke. Pravočasno bomo razposlali potrebne poverjenke po vseh šolskih zavodih in podeljili za prodajo koledarčka, ki bo okusno opremljen v platnu na 150 straneh stal 200 lir.
- Prepričani smo, da bo naš almanah, s tako bogatim gradivom res potreben spremljevalec ne le vsakega dijaka, marveč vsakega mladega Slovenca.

Bombe na Slovence

Pred nekaj meseci je italijanski šovinistični tisk na Gorickem podarjal, da je treba preprečiti vsako možnost, da bi se Slovenci v Gorici širili proti korzu in tu odpirali svoje trgovine. Slo je za neko slaščičarno, ki jo je Slovenec prevzel od nekega Albanca in pa za trgovino s porcelanom, ki jo je takrat mislila odpreti na korzu tvrda Koren. Pred štirinajstimi dnevi je slovenska tvrda Koren to svojo trgovino s precejšnjo zamudo zares odprla. Trgovina je edina te vrste ne samo na korzu, marveč tudi v vsej Gorici, saj je moderno urejena in bogato založena s lepim in pravim porcelanom ter s steklenimi umetninami. Toda ščuvanje šovinističnega tiska, proti kateremu pa ni nastopil noben italijanski nešovinističen glas, ni ostalo brez odmeva, ker je bil v petek zjutraj 7. t. m. ob pol treh izvršen atentat na Korenovo trgovino. Atentatorji so namreč postavili dinamitni naboj k vratom trgovine in ga prižgali. Epizodija je bila silna in tragična, saj je vrgla ruló dobrih pet metrov na cesto proč od vhoda, napravila globoko jamo v kamnita tla pri vходу, razbila

dragocene predmete v trgovini in mnogo dragih šip na oknih ne samo Korenove trgovine, temveč tudi na oknih trgovin drugih italijanskih lastnikov. Na vrag, enkrat si si pa vendar dlake osmislili!

Skodo cenijo pri sami tvrdis Koren na sedem sto tisoč lir, v celoti pa na milijon lir.

Krivcev policija ne more odkriti...

Ker gre za atentat proti Slovencem in ne le proti Korenovim, si dovoljujemo povedati javnosti in vsemu svetu čisto resnico. Policija je bila opozorjena tri dni pred atentatom, da se bo ta izvršil in iz katerih krogov atentatorji prihajajo. Toda policija se za stvar ni hotela brigati niti toliko, da bi trgovino zastražila, kakor straži vsako laško bajto v Gorici. Danes imamo v Gorici osem sto raznovrstnih policajev, toda ob času atentata ni bilo nobenega tam v službi... Zanimivo je poleg tega še dejstvo, da je atentatorja, ki sta prišla na kraj atentata s kolesi in s kolesi zbežala, sama opozorila nočnega čuvarja stolice kavarne »Garibaldi«, naj se

Vprašanje narodnega sožitja v Trstu

Izvor učencev

Od 3961 učencev jih je bilo lani 408, ki jih sploh ni mogoče zaslediti med anagrafskimi podatki, 28 pa jih je vpisanih na dveh različnih šolah. Poleg tega je bilo od teh 3961 učencev 365 jugoslovanskih ali drugih državljanov. Mar hoče »Giornale di Trieste« predlagati, da naj se tem 365 dijakom odvzame pravica šolanja? Mar bi to predlagal tudi v primeru, da bi bili ti učenci vpisani v italijanske šole?

»Giornale di Trieste« ne pove, koliko je učencev v šoli v ulici sv. Frančiška, pač pa ugotavlja, da je dvajset učencev rojenih v krajih, ki so pod Jugoslavijo! Od 1268 dijakov, ki obiskujejo slovensko srednjo šolo, jih kaže 286 stanuje v tržaški okolici. To pa je po našem mnenju najboljši dokaz za potrebo zidanja šol v mestnem središču!

Protislovanstvo italijanskega tiska

»Giornale di Trieste« potem v šestem poglavju govori o žalostnih ugotovitvah: učenci, ki imajo pristno italijansko ime (torej ime, ki jih ni določila fašistična oblast) obiskujejo slovenske šole. To pa ni bilo treba preprečiti, kajti, kot pravi, do tega je prišlo le zaradi obžalovanja vrednega zapeljavanja.

»Giornale di Trieste« natančno študira posamezne primke in ugotavlja, da so v šolskih zapisnikih marsikateri priimek prevedli v slovensko. In vendar gre tu za primke, ki jih je italijanska oblast v preteklosti poitalijančila in katerih lastniki si niso mogli pravočasno pridobiti svoje slovensko ime iz razlogov, ki so vsem dovolj znani!

Vsak priimek posebej je predmet skrbne preiskave. Zakonske in policijske zadeve so natančno preštete. O grozljah se ni govorilo, toda v zraku že diši po novih izsiljevanjih, nasilstvih in metodah neznanega režima, ki žal še vedno ni zamrl. Kaj bi se pripetilo onega dne, ko bi se zavezniki oblasti umaknili in bi se ti fanatiki znašli pred svojimi neoboroženimi žrtvami?

»Giornale di Trieste«, ki navaja dejstva, ki so bila od primera do primera kontrolirana na anagrafski, se pač ne zaveda nemoralnosti takih poluradnih preiskav, katerih namen je, da se ovira nova vpisovanja v slovenske šole.

Toda tu gre za izvajanje določenega programa. Gre zato, da se na kak način izbrislo slovensko šolsko prebivalstvo. »Prevare«, tako pravi, »ne bodo več smele ponavljati. Pristojni uradi Zavezniške vojske uprave bi morali, seveda pod nepristranskim in dobrohotnim nadzorom italijanskega tiska ugotoviti vse okoliščine in potvorbe, ki so bile zagrešene v slovenskih šolah.

Toda pisarji protislovenskih člankov se ne omejujejo samo na to podlo miselnost. Hoteli bi, da bi jo vsilili tudi Anglo-američanom, ki so bili v teku vojne cilj najbolj prostaških napadov z italijanske

Ali si že storil svojo narodno in socialno dolžnost?

Slovinci, spominjajte se Slovenskega dobrodelnega društva ob veselih in žalostnih dogodkih življenja.

strani, pa so po vojni velikodušno pozabili prostaštvo svojih vojnih nasprotnikov.

Iz vseh teh ugotovitev izhaja na dovolj jasn način, kako je moralno in politično nevarno to ne prestopiti, nadležno in izsiljevalno vmešavanje določenih oseb in strank, prekipelavosti nacionalističnega sovraštva do nas, v kulturne zadeve naroda, s katerim so skozi trideset let tako trdo in neusmiljeno ravnali. Vse to dokazuje ne samo raven osebnosti in množične hudobije v našem pogledu, marveč globino politične zaslepljenosti, ki je nevarna za one, ki bi morali postati njene žrtve in še bolj za one, ki jo izvajajo.

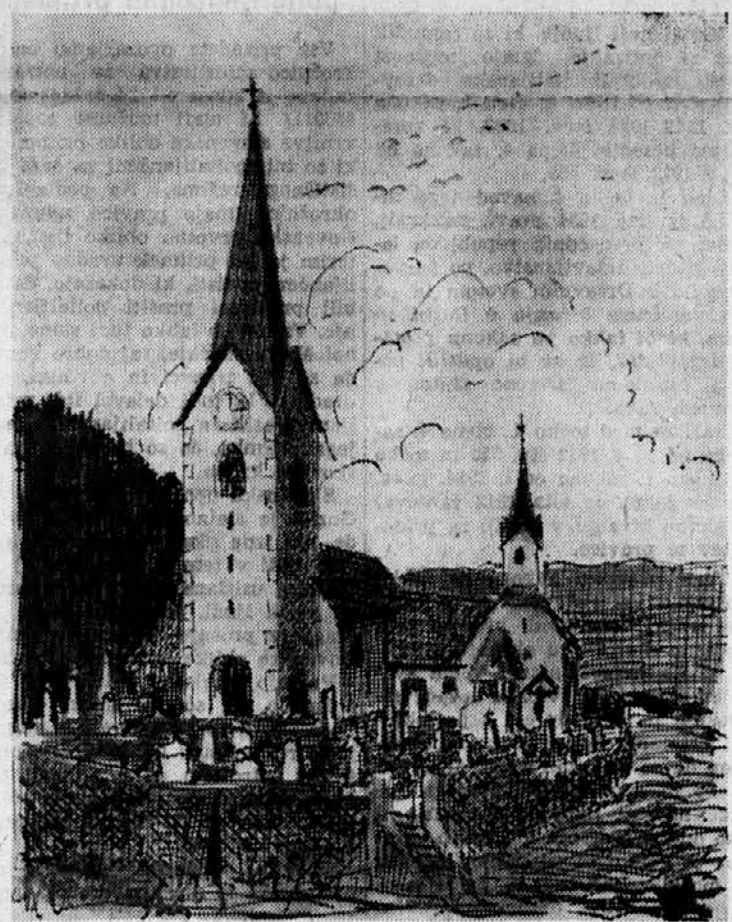
Pisarji okoli lista »Giornale di Trieste« in sorodnikov pozabljajo na nekaj: da s takimi nesmiselnimi izpadi škodujejo v prvi vrsti samo Italiji, kateri hočejo največje služiti; kajti s tem le na najbolj kričeči način dokazujejo, da tako visoko kulturno cenjeni narod ne more na noben način razumeti, ceniti in spoštovati kulturne napore Slovencev, tisočletnih italijanskih sodelavcev in sosedov.

Naj pustijo pri miru slovenske šole in naj se ne vrtajo v slovenske kulturne in družabne zadeve! Naj privoščijo drugim ono svobodo, ki jo zase tako strastno zahtevajo! Naj gledajo resnici v oči brez prividov! Naj dovolijo Trstu in njegovim prebivalcem slovenske in italijanske narodnosti, da sami rešujejo svoje morebitne spore brez posredovanja zvočnikov že zamrlega nacionalizma.

Napočil je tudi za Trst dan reševanja njegovih gospodarskih in družabnih potreb. Pred to nujnostjo se rušijo s potresnim trusem še zadnji ostanki izumetničenega romanstva!

Vsako pretiravanje vodi do gotovih nevarnosti. Vsak pretirani nacionalizem je najboljši razsadnik prevratnih misli. Naj se v to resnico poglobijo vsi oni, ki tako nepremišljeno sučejo svoje pero!

(Konec)

CERKEV NA KRNSKEM GRADU

Do prve svetovne vojne 1914-1918 je slovelo vse svetovno gospodarstvo na svobodnih tržiščih in na zlati denarni podlagi. Zlata podlaga je držala v medsebojni odvisnosti in povezanosti vrednost blaga in dela, ki se je izražala v denarnih enotah posameznih držav. Dokler je bil v civiliziranih državah v funkciji zlati denarni sistem s svobodno zamenjavo denarja v zlato in s prostim izvozom zlata, je bila domača denarna veljava v stalnem vrednostnem razmerju s tujimi valutami in devizami (s tujim denarjem), sorazmerno s količino zlata, ki je tvorila podlago domači oziroma tuji denarni enoti.

V dobi zlatega denarnega sistema je vsak denar, ki je bil svobodno zamenljiv za zlato, dosegel avtomatično naravno ravnotežje s pomočjo menjalnice tečaja. Kajti dvig ali padec cene zlata v neki državi je sprevljal v valovanje denarnega tržišča vseh zlatemu sistemu pripadajočih držav, ki so s svojo denarno tehniko sodelovale pri izravnavi nastale razlike. Gospodarsko ravnotežje skuša spraviti cene in dohodke raznih na medsebojni skupni izmenjevalni zlati podlagi slovesnih gospodarstev v smer, ki naj izravnava plačilne bilance, brez občutnih premikov zlata. Glavni učinek ravnotežja kot posledica zlatega denarnega sistema ni bil tedaj splošna izravnava cen, pač pa le njih ravnotežje in povezanost v medsebojno organsko razmerje, tako da se niso mogle cene in dohodki ene države samostojno razvijati, dvigati ali padati brez vpliva gospodarskih tržišč ostalih zlatemu sistemu pripadajočih držav.

Papirnat denar

In ravno to ravnotežje je uničila prva svetovna vojna. S to vojno je bila odpravljena zlata veljava v vseh vojskujočih se državah, razen v Združenih državah. Anglija je vzpostavila zlato veljavo šele 1925. leta. Bankovci niso bili več mogoče svobodno zamenjavati za zlati denar. Tako so bili bankovci degradirani na papirni denar s prislilnim tečajem in z vsemi svojimi za gospodarstvo katastrofalnimi posledicami. Zlati gospodarski šibke in poražene države so metale na trg papirnati denar brez zlatega ali drugega stvarnega kritja. Na tržiščih je zavladala inflacija (popla-

Amerika in razvrednotenje angleškega funta

Konec zlate veljave

va), cene dobrin so se dvigale. Mali tvorci in zbiralci narodnega bogastva ter vsi, ki so živeli od stalnih dohodkov, plač in dnin, so bili zadeti v živo. V državah, ki so opustile zlato veljavo in svobodno zamenjavo bankovcev v zlati denar, so se pričele samovoljno razvijati cene in kupna moč papirnatega denarja pod vplivom izključno domačih gospodarskih zmogljivosti, pod vplivom domačih potreb in domačih proizvodnih stroškov, ne glede na sosedna tržišča, ker ni bilo več skupnega mednarodnega merila in avtomatičnega urejevanja vrednosti in cen. Kupna moč papirnatega denarja ni bila več odvisna od denarne notranje kovinske vrednosti, izvirajoče iz zlatega razmerja, pač pa je bila odvisna od obilavne naravnosti in cen. Kupna moč papirnatega denarja ni bila več odvisna od zaupanja ali nezaupanja javnosti v državo in njeno gospodarsko moč ter od obilice v državi razpoložljivih gospodarskih dobrin. Papirnat denar izvršuje v notranjosti države denarno funkcijo (naloge) le tedaj, kadar morejo potrošniki dobiti za ta denar dovolj blaga, da zadostijo življenjskim potrebam. Kjer tega ni, ima papirnat denar le državno funkcijo kot prislilno plačilno sredstvo.

Odprava »odprtih vrat« v trgovini

Izven državnih mej pa je papirnat denar samo kot neocenljivo namušljenega blaga, brez vsake zveze in razmerja z veljavno tujo državo. Zato je postal papirnat denar, če ni bil podpisan in nadziran od države, ki mu je dodelila vrednost, predmet notranje in zunanje spekulacije, podvržen večjemu kolebanju. Spremembe denarne vrednosti povzročajo spremembo denarnega tečaja, denarne kupne moči in spremembo cen. To povzroča dezorganizacijo vsega narodnega gospodarstva. Od tod tudi izvira, da so se v vseh državah, ki so opustile zlati sistem, razvijale samostojne in neodvisne celotne gospodarske proizvodnje in proizvodni stroški, blagovne in delovne cene, kredit, obrestna mera, kupna moč papirnatega denarja in življenjska raven prebivalstva. Zato so po prvi svetovni vojni vse države, ki so opustile zlati sistem, zaprle svoje meje, svoj blagovni in denarni trg, da s tem zavarujejo svoj notranji gospodarski razvoj pred vplivi od zunaj, pred tujimi delavci, tujim blagom in tujim razvrednotenim denarjem; ali tudi da preprečijo odhod lastnega papirnatega denarja v tujino. Tako je imel padec zlate denarne podlage za neizogibno posledico prehod od »odprtih vrat«, od svobodne trgovine in izmenjave, k zaprtim blagovnim in denarnim tržiščem in končno k zloglasni avtarhiji.

Vzpostavitev gospodarskega ravnesja

Najvplivnejši gospodarstveniki sveta so že pred drugo svetovno vojno spoznali, da bo mogoče rešiti svet končno neizogibnega gospodarskega poloma samo s povratkom k zlatemu denarnemu sistemu, k svobodni trgovini in k odprtim tržiščem v svetovni izmenjavi blaga in dobrin. Združene države Amerike so prve uvideli nujno potrebo po svobodnih tržiščih, po odpravi meddržavnih ovir in počasi povratek k zlatemu denarnemu sistemu. Zato je bila po temeljiti predpravi sklicana 1. julija 1944 svetovna Bretton Woodska konferen-

ca. Na podlagi sklepov te konference, ki so se je udeležile skoro vse države sveta razen Nemčije in njenih zaveznikov, je bila ustanovljena Mednarodna Banka in Mednarodni monetarni fond z namenom, da pripomoreta k stabilizaciji denarnih veljav v posameznih državah in k vzpostavitvi gospodarskega in finančnega ravnesja v svetu.

Ameriška pomoč Evropi

Vsled neskljenjenih mirovni pogodben in spora med Vzhodom in Zápdom nista Mednarodna banka in Monetarni fond mogla doslej izvršiti svoje funkcije v oni meri, ki je bila od Bretton Woodskih sklepov predvidena. Da se pa vendar zaveži vedno večje slabšanje gospodarskega in finančnega položaja evropskih držav, in da se prepreči gospodarski kaos, ki je pretel posameznim državam, so Združene ameriške države ponudile celi Evropi gospodarsko pomoč z Marshallovim načrtom.

Glavni namen tega načrta je bil z ameriško pomočjo dvigniti produkcijo v evropskih državah in z večjo aktivnostjo in večjo proizvodnjo vzpostaviti ravnesje med dohodki in izdatki posameznih držav. (Danes proizvaja n. pr. angleški delavec v istem času le 60 odst. jekla, 40 odst. premoga in okoli 30 odst. manufaktur v primeru z ameriškim delavcem (ZDA). V drugih državah še mnogo manj). Kajti zastoj je stabilizirati denarne veljave, ako država več potroši, kot ima dohodkov. Temu gospodarskemu ravnesju so bile in so še na poti poleg drugega omejitve svobodne izmenjave dobrin in blaga med evropskimi državami. One še vedno skušajo s carinško politiko, s kontingiranjem blaga za izvoz in z uvoznimi dovoljenji ohraniti svojo novemu času nerazumljivo nekdanjo suverenost in braniti koristi in interese, ki so še samo ostanek avtarhične miselnosti, ki se je porodila in razvila med prvo in drugo svetovno vojno zlasti v totalitarnih državah. Pri teh razmerah je bilo odklavljanje evropskega gospodarstva nemogoče. Vsaka evropska država je ljubosumno branila svoje denarne veljave in menjalnice tečaja, branila svoje notranje proizvode nasproti inozemskim, in tako podpirala nehoti pomanjkanje dobrin in visoke cene v notranjosti. Ze res, da je del njenih proizvodov, ki jih je inozemstvo nujno potrebovalo, dražje prodajala, ali večji del njenih proizvodov ni bil na mednarodnem trgu konkurenčen. Posledica: večji uvoz kot izvoz, papirnat plačilni bilance in nemogočnost gospodarskega ravnesja. Vse to neugodno stanje so se potencirale neštete politične stavke, ki so imele in imajo odkrit namen sabotirati ameriško pomoč in onemogočiti gospodarsko uravnoteženje evropskega gospodarstva.

Združene države Amerike, ki pošiljajo brezplačno v Evropo na stotine milijard dobrin in vrednosti, niso mogle križem rok mirno gledati, kako evropske države ovirajo s svojo ljubosumno kratkovidno finančno in trgovinsko politiko zvišanje produkcije, gospodarsko uravnoteženje in ozdravljenje evropskega gospodarstva. Zato je predložil 21. junija 1949 predsednik OEEC (Organizacije za evropsko gospodarsko sodelovanje) v Parizu spomenico, ki zahteva odstranitev trgovinskih ovir med državami evropskega obnovitvenega načrta (E. R. P.).

Ze od vsega začetka je Amerika opozarjala evropske države, da prilagodijo svoje denarne veljave la-

stni gospodarski zmogljivosti in njih kupni moči ter s tem olajšajo medsebojno izmenjavo blaga in denarja. Evropske denarne veljave mnogih držav, v številni Angliji, Franciji in Italiji, so imele dosti višjo imensko vrednost in uradni zmenjani tečaj nasproti zlatu, odnosno dolarju kot je bila njih vrednost na podlagi kupne moči. In sicer zato, ker je bila vsled zadnje vojne in povojnih dogodkov porušena skladnost med denarno imensko vrednostjo in finančno zmogljivostjo narodnega gospodarstva dotične države. Gospodarske sile so prisilile že večkrat v gospodarstvu denar, ki ni bil uravnotežen z gospodarsko zmogljivostjo, da se ji prilagodi. Ta pojav v denarnem gospodarstvu se je zlasti pokazal med prvo in drugo svetovno vojno. Gospodarske sile zmagajo nad denarnimi.

Razvrednotenje funta

Anglija se je držala krčevito svojega funtsterlinga in njegove imenske vrednosti, ki je bila določena na podlagi vrednosti ene onče filnega zlata, izražene v dolarjih dne 1. julija 1944, to je 35 dolarjev za eno ončo ali 168 šilingov. Na tej podlagi je bilo razmerje med funtom in dolarjem 1 : 4,02. Anglija je branila to pariteto kljub temu, da je bila kupna moč funta na mednarodnem trgu padla na 2,80 dolarja. Tudi na italijanskem svobodnem trgu je notral funt 17200 lir, dolar pa 610-615. Branila je to radi svojega prestiža v svetu in da ne prisili z razvrednotenjem funta k devalvaciji vse denarne veljave, ki so bile na funt navezane, to je del Evrope, velik del Afrike in Azije. Ali vzdrževanje tako visoke funtove imenske vrednosti je oviralo blagovno in denarno izmenjavo med državami, katerih denar je bil vezan na funt in onimi, ki so bile vezane na dolar. Visoka imenska vrednost funta je držala doma umetno visoke cene in visoke stroške proizvodnje in visoke cene izvoznega blaga. Zato je angleški eksport padel, zlate rezerve so se krčile, in nastalo je obširno pomanjkanje dolarjev, potrebnih za nakup blaga iz držav dolarskega sistema. Velik del ERP-podpor Evropskega obnovitvenega načrta je bilo uporabljenih za kritje deficita v plačilni bilanci. Ta gospodarski angleški položaj je vplival tudi na gospodarstvo drugih zlasti evropskih in Anglijo v gospodarskih stiskah življenja držav. Zato je Amerika postavila svoj: ali - ali. To je morala storiti. Ne samo, da zanjamoči Marshallovemu načrtu dosego stavljenega cilja, marveč da omogoči tudi drugim evropskim državam članicam tega načrta, da prilagode vrednost svojih veljav svoj gospodarski zmogljivosti in tako pripravljajo svoje gospodarsko uravnoteženje.

In 18. sept. 1949 je Anglija razvrednotila svoj v bistvu že razvrednoten funt za 30,8 odst. v razmerju: 1 funt za 2,80 dolarja ali 1 unča finega zlata enaka 250 šilingov.

To razvrednotenje je bilo naravno in neizbežna posledica angleškega gospodarstva, ki je moralo čimprej vzpostaviti soglasje med angleškim gospodarskim potencialom in notranjo vrednostjo angleškega funta kot denarne enote. Kljub temu je razvrednotenje funta izzvalo v svetu vihar kritik, nezadovoljstev in prerokovanj. Komunistični tisk je izkoristil priložnost, da je znova udaril po ameriški pomoči, po Ameriki, po zapadni Evropi, po angleški laburistični gospodarski politiki in prepričeval

Koroška - srce Slovenije

Razširjevanje krščanstva med Slovenci se je v Modestovi dobi vršilo očitno mirno in brez oboroženega odpora. Po Modestovi smrti pa je verjetno pod nemškim vplivom prišlo do izvestnih sprememb, ki so se podnetile nezadovoljstvo med Slovenci. Sama Modestova smrt pa je naravno tudi zrahljala mlado cerkveno organizacijo med Slovenci.

Ze za Hotimirove vlade je takoj po Modestovi smrti - okrog leta 763 - prišlo do prvega upora. Verjetno je, da je ta upor sprožil bavarski vojvoda Tasilo, ki se je uprl Frankom. Ce so med njim in vodji slovenske poganske stranke obstajali kak dogovori o skupnosti nastopanja, ne vemo; niti ni jasno, ako so Slovenci hoteli izkoristiti bavarske razprtije in se na ta način otresti bavarske nadoblasti. Go-

tovo pa istočasnost upora na Bavarskem in v Karantaniji ni slučajna. Toda Tasilo se je pobotal s Franki in tudi slovenski upor ni dosegel svojih smotrov.

Hotimir je potem zaprosil Virgila, da bi sam prišel v Karantanijo in obnovil cerkveno organizacijo, toda Virgil je bil dovolj preudaren in ni hotel dodajati ognju novega netiva. Sele pozneje je poslal Hotimiru nekoga duhovnika, toda še topot prezgodaj, kajti njegov prihod je rodil nov upor in moral je pobegniti.

Okrog leta 769 pa je Hotimir umrl. Tedaj je prišlo do tretjega upora, ki je bil v primeru s prejšnjima dvema najsilovitejši. Upor je uspel in nekaj let med Slovenci sploh ni bilo nobenega krščanskega duhovnika. Sele intervencija bavarskega vojvode Tasila je upor zadu-

šila. Dejstvo, da so tudi po tem uporu Slovenci še vedno ohranili svoje domače kneze verjetno kaže na to, da je bil upor sicer mogoče dobro organiziran, toda ni predstavljal kakšnega splošnega narodnega gibanja. Hotimira je na vojvodskega prestola nasledil Valtunk ali Valhuh. V to dobo posega dejanje Prešernovega Krsta pri Savici.

Ta upor pa je bil tudi zadnji slovenski protikrščanski upor.

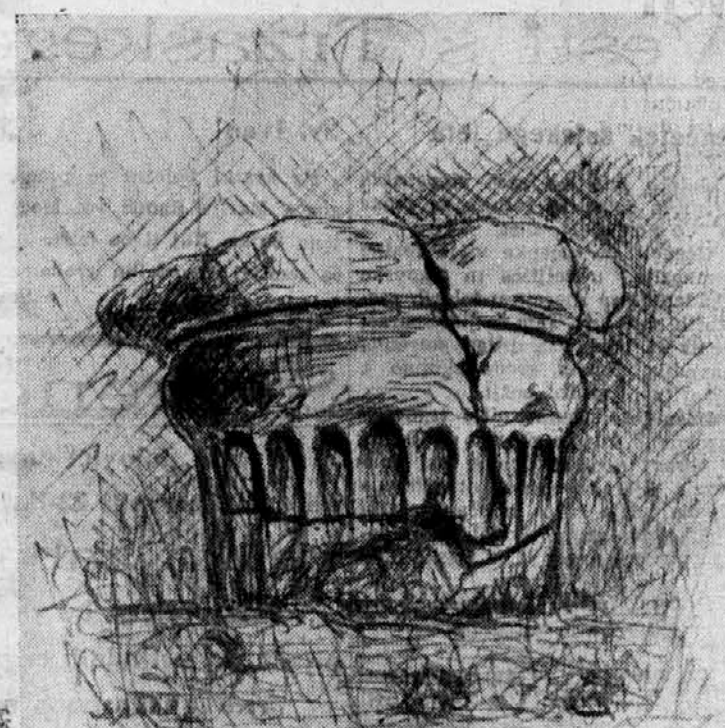
Da se je krščanstvo med Slovenci razmeroma naglo širilo, je nedvomno v veliki meri pripisati škofu Virgilu, ki je bil po rodu Irec in še je držal načela, da je treba oznanjevati krščanstvo s ljubeznijo in ne z mečem. Anglosaški učenjak Alkuin je Virgilovemu nasledniku Arnpu pisal leta 796 takole:

»Bodi propovednik resnice, ne pa iztrževalca desetlin, kajti novo dušo je treba rediti z mlekom apostolske pobožnosti, dokler ne doraste, da se utrdi in postane krepka za sprejem navadne hrane. Desetine so, kot pravijo, izprevrgele vero Saksov.«

Po vsem tem je pač razumljivo, da so bili vsi trije poganski upori bolj političnega, kot pa verskega

značaja. Billi so v prvi vrsti naprjeni proti tujcem ne glede na njih vero in ki so uživali številne ugodnosti v njim tuji deželi. Izguba državne samostojnosti je bila boleča, da bi jo narod, ki se je kot samostojna država tvorba pogumno boril s Franki, Bavarci, Longobardi in Obri, kar tako pozabil.

Kot med drugimi narodi, se je krščanstvo tudi med Slovenci lažje širilo med duhovno zdravim ljudstvom, kot pa med plemstvom. To nam izpričuje legenda o slovenskem knezu Inku, pa je tudi samo po sebi dovolj razumljivo. Hotimir in njegovi krščanski nasledniki so imeli med plemstvom gotovo mnogo tekmecev, ki bi tudi radi nekega dne dosegli čast vojvodskega prestola in so zato s simpatijami sledili in podpirali sleherni nezadovoljstvo proti slovenskim krščanskim knezom, ki so uživali podporo Frankov in Bavarcev. Ljudstvo izven plemiških spletk in tekem pa je zato bilo dovtetnejše za moralne in kulturne vrednote, ki jih je krščanstvo nudilo in ki jih je Virgil po škofu Modestu širil med Slovenci z božjo besedo in ljubeznijo.

KNEZJI KAMEN — SIMBOL SLOVENSKE SVOBODE

Amerika in razvrednotenje angleškega funta

svoje bralce, da je polom zapadnega gospodarskega sistema pred vrati.

Razvrednotenje funta je imelo za nujno posledico razvrednotenje na funt vezanih denarnih veljav ter denarja v nekaterih drugih evropskih državah. (Francija, Švica, Italija, Belgija, Holandska, nordijske države). Ta pojav ni nov. Ko je bila Anglija 1931. leta prisiljena vsled svetovne gospodarske krize in izgub v Avstriji in Nemčiji (polom dunajske »Kredit-Anstalt« in »Darmsstadter und National Bank«) znižati produktivne stroške in v to svrhu razvrednotiti svoj funt tako, da je stala ena unča finega zlata 148 novih devalviranih šilingov namesto 84 šilingov 11,75 pence na podlagi stabilizacije od 1925, so sledile temu primeru vse države vezane na angleški funt. Ali slediti sta tudi Belgija in Združene države Amerike, ki so razvrednotile 1. 1934 dolar ob 33 ital. lir na 19,50 ital. lir. In 1. 1936 so devalvirale svoj denar druge države, med njimi tudi Francija, Švica, Češkoslovaška, Italija (kar za 42 odst.).

Posledice razvrednotenja

Vse razburjanje zaradi pričakovane porasti cen in zvišanja proizvodnih stroškov je le plod propagande in živčne razdraženosti. Pred razvrednotenjem so bile države na dobičku, ko so kupovale v inozemstvu, ali z druge strani njih izvozne cene niso mogle konkurirati s cenami držav uravnovešene gospodarstva n. pr. Ameriki. Na otoku Trinidada (dolarski denarni prostor) je stala iz Anglije uvožena srajca pred razvrednotenjem funta 3,75 dolarjev in ameriška srajca 2,97 dolarjev. To velja za vsa angleško proizvodnja. In blago, ki je bilo

že mesece in mesece nakopičeno po angleških skladiščih, ker ni moglo najti, radi previsokih cen, kupcev na mednarodnem trgu, se je pričelo spreminjati v dolarje in druge inozemske devize. Ta nov činitelj bo prinesel nov podvig, zaupanje in novo življenje v angleško gospodarstvo in v gospodarstvo držav, ki so sledile angleškemu primeru.

Zakoni čiste gospodarske vede so v praktičnem življenju samo zakoni tendence (nagnjenja). Tako je 1. 1931 razvrednotenje funta na Angleškem pustilo popolnoma nespremenjene cene angleškega blaga, dočim so vsi pričakovali njih dvig. V gospodarstvu je zaupanje javnosti v gospodarske ukrepe najvažnejši faktor gospodarskega uspeha.

Tako razvrednotenje imenske vrednosti stvarno je devalviranega denarja je samo operacija, ki izloči iz gospodarskega življenja države bolni člen, kot kirurg tur iz telesa. Zato more razvrednotenje takega denarja samo zdravilno vplivati na gospodarski razvoj.

Pri gospodarskih krizah in polomih trpi delovno ljudstvo, mali človek, delavec, uradnik, intelektualc. Zato morajo ravno ti sloj storiti vse, da s svojo treznostjo, mirno razsodnostjo in zaupanjem ter povišanjem proizvodnje doprinesejo svoj konstruktivni del h gospodarskemu dvigu in s tem h gospodarskemu uravnovešenju. O zdravitev evropskega gospodarstva bo največja pridobitev delovnega ljudstva zadnjih petdesetih let. Ona bo tudi najsilnejši branik proti uničujočim silam, ki grejo za tem, da uničijo evropsko kulturo in sedanjí družabni red.

Dr. Jos. Agneletto

Nevidni junaki

Se nekaj dni nas loči od početka novega školskega leta. Zato so moje misli namenjene tebi, dragi slovenski otrok.

V trenutku, ko se odpirajo šolska vrata, se moram nehoti spomniti na tisoče naših otrok, ki so se kljub spletkam, lažem in grožnjam vpisali na slovenske šole.

Ti in tvoji dragi starši niste nasledili podlim naklami! Vpisali so te na našo šolo, ker nosite globoko v srcu čisto neomadeževano zavest, da ste Slovenci! Da, tebi, dragi otrok, in tvojim domačim gre čast, da pripadate malemu, a poštenemu narodu. Ti si tisti nevidni junak, pred katerim trepete sovrzniki naših ljudi. Hoče ti vzeti tvoj jezik, tvojo omiko, zemljo in zavest. To bo pa najhitreje dosegel, če ti vzame tvoje šole. Ti tega ne smeš dopustiti, zato moraš s pridnim učenjem, pošteno narodno vzgojo izven vsakega strankarstva postati vreden sin svojega naroda ter dostojen član človeške družbe. Moraš postati samostojen in misliti in dejanjih, trden in značilen. Le tako boš lahko kljuboval vsem tistim, ki želijo tebi in tvojemu narodu slabo. Zato vzemi z veseljem v roke knjigo, katera ti bo dala znanje in s tem sposobnost, da boš vedno in odločno hodil skozi trnjevo pot našega življenja. Le izobrazba ti bo dala sposobnost ohranitve, le ona bo iz tebe napravila človeka, ki ve kaj dela in kaj hoče, kakšne so njegove pravice in dolžnosti.

S pridnim delom in poštenjem boš dokazal, da tvoj narod še živi in da bo živel tudi brez tistih strahopetcev, ki danes ližejo prah drugih šol, ki so postali janičarji in »bastardi«, ki so pljunili na svojo narodno čast ter se prodali tujcu. Sramujejo se svojega malega in trepetnega naroda, svojega jezika, svo-

jih očetov. Ne sovraži jih, vredni so pomilovanja!... Prišel bo dan, ko bodo hiteli z jecljanjem dokazovati, da so tudi oni tvoji — bratje. Vedi, da bo takrat tvoje ime napisano na mramornasti plošči, z zlatimi črkami, na plošči nevidnih junakov, katera bo visela visoko nad razvalinami stavbe omahljivec in koristolovcev. Da, visoko nad abastardie!

Vem, da učenje marsikateremu ni prijetno ter da mu bolj ugaja zabava. Ta pač ne more pričakovati, da se mu ob zaključku šolskega leta podari nezalužena nagrada. Vem tudi to, da v dolgih letih šolanja pride do večje ali manjše neugodnosti ali morda celo krize. Vedi, dragi slovenski dijak, da smo tudi mi hodili v šolo, tudi nam so bile zabave ljubše kot trde šolske klopi, tudi mi smo dobivali slabe ocene in tudi nam se je včasih zgodila krivica; hudo nam je bilo, vendar se danes z veseljem spominjamo svojih učiteljev in profesorjev, ki so nas vzgojili tako, da smo sposobni zastopati svoj narod pred vsem svetom. Nikoli pa nam niti na misel ni prišlo, da bi pljunili na svoje šole, na svoj narod. Ne šola in ne narod nista kriva, če poedinci niso pač takšni, kot bi morali biti. Čas bo tudi to ozdravil.

Tvoji starši dobro vedo, zakaj so te poslali na slovensko šolo. Zato glej, da tudi ti ne boš nikoli zatajil svojega jezika, izdal svojega naroda, svoje krvi! Pridno se uči, da boš lahko kasneje s samostojnim delom pomagal tistim, ki danes skrbijo za tebe. Nikoli ne smeš pozabiti, da gre vsa hvala tvojim staršem, katerih edina želja je, da ti olajšajo pot v življenje. Ubogaj jih, ker le tako boš povračal njihovo delo, trud in skrb.

Kraški

Vesti s Tržaškega

Začetek šolskega leta

Šolsko leto na vseh slovenskih srednjih šolah in tečajih se začne v soboto 15. t. m.

Učenci in učenke višje realne gimnazije, učiteljska in trgovske akademije se zberejo v šolskih prostorih ob 9. uri. Tam se jim sporoči urnik in določi vsa druga potrebna navodila. Potem gredo skupno k otvoritveni službi božji.

Učenci in učenke nižje trgovske strokovne šole se zberejo ob 9. uri v cerkvi o. o. kapucinov na Montuzzi, kjer bo zanje otvoritvena služba božja. Po končani službi božji gredo skupno v šolo, kjer dobe potrebna navodila za šolsko leto.

Pričetek pouka na državni slovenski srednji šoli v Trstu

Sv. maša bo v cerkvi sv. Jakoba v soboto, dne 15. t. m. ob 9. uri. Učenci in učenke naj se zberejo na tpu pred cerkvijo ob 8. uri in tri četrti.

Sv. Ivan

Po kratki bolezni je preminula gospa Marija Ramič vd. Marc rojena Sajna. Naj ji bo lahka domača zemlja! Preostalo izrekamo naše iskreno sožalje.

Slovinci!

V prvi polovici novembra bo v prostorih SDZ, ulica Machiavelli 22-II,

velika zabavna prireditev

Preskrbljeno bo za godbo in ples ter za jedajo in pijačo po poljudnih cenah.

Med zabavo bodo prijetna presenečenja!

Prireditveni odbor

V soboto 15. t. m. ob 21. uri (in ne 18. t. m. kot je bilo najavljeno v zadnji številki Demokracije) bo

VEČER Slovenske demokratske zveze

V PRIJATELJSKEM POMENKU OB KOZARCU DOMACEGA VINA BOMO GOVORILI O POLITIČNI SITUACIJI DOMA IN V SVETU, KAKOR TUDI O NAŠIH PERECIH VPRAŠANJIH V TRSTU.

VABLJENI SO CLANI IN PRIJATELJI SLOVENSKE DEMOKRATSKE ZVEZE.

† Msgr. Josip Macarol

V ponedeljek dne 10. t. m. smo spremili k zadnjemu počitku našega dolgoletnega in priljubljenega gospoda župnika mons. Josipa Macarola.

Pokojniki se je rodil v Sv. Križu pri Tomaju dne 21. februarja 1868. V duhovnika je bil posvečen 4. maja 1894. Služboval je kot kaplan najprej eno leto v Zminju (Istri), nato je bil eno leto kaplan v Sežani, zatem pa tri leta kaplan pri Sv. Jakobu v Trstu. Leta 1899 je bil imenovan za župnika na Kontovelu, kjer je služboval devet let. Leta 1908 pa je bil premeščen iz Kontovele v Škedenj in vodil to župnijo do septembra 1944.

Kako priljubljen je bil pok. monsignor je pričala ogromna množica, ki se je iz bližnje in daljne okolice zgrnila, da zadnjikrat pozdravi svojega blagega dušnega pastirja. Poznali smo ga kot krotkega in ponižnega, skromnega in miroljubnega duhovnika. Bil je vsem blagohoten prijatelj in oče. Zato je užival splošno zaupanje in spoštovanje tudi pri faranah druge narodnosti in različnega političnega mišljenja. Pa ne samo k pogrebu, že takoj ob njegovem prenosu v župno cerkev, so se vsi noč in ves dan vrstili ljudje ter z molitvijo in pobožnim petjem izkazovali pokojnemu svojo vdanost in hvalečnost.

V poslovnem govoru v škedenjski farni cerkvi ob navzočnosti pokojnikovega trupla nam je mons. dr. Ukmar na kratko opisal življenje in delovanje pokojnega monsignorja Josipa Macarola. Opozoril nas je obenem na dolžnost, da z molitvijo svoje duhovnike podpiramo, saj je njihov poklic nadvse vzvišen, težak in poln odgovornosti. Opozoril nas je še k dobremu krščanskemu življenju, ker nam pokojnik še vedno molče govori o resnosti našega življenja, ki je le priprava na večnost.

Ob spremstvu svojih številnih duhovnih sobratov, petju domačih pevcev in ob spremljanju godbe in ginjaže množice so pok. položili k večnemu počitku na škedenjskem pokopališču. Bog mu bodi plačnik!

Sv. Križ

Zvedeli smo, da je župan ing. Bartoli obljubil, da bo v našem delu Trsta ponovno postavljen mestni delavec, ki bo skrbel za čistoto naših ulic. Pozdravljamo prepovedno postavitev tega uslužbenca, kateri bo skrbel za olepšavo naše vasi. Zeleli bi, da bi bil novi cestar izbran med domačini.

Nabrežina

Ko bo naš kraj proglašen za turistični center, bo nastala potreba po novih lokalih in hotelih, ki naj služijo povečanju tujiskemu prometu. Eno izmed vprašanj, ki naše podjetje Nabrežine najbolj zanima, je vprašanje finansiranja projekta in zato smo se obrnili na merodajna mesta, kjer smo zvedeli sledeče: Kompetentnim oblastem in Upravi za gospodarsko sodelovanje je bilo predloženih že več predlogov za zgraditev hotelov v Trstu in okolici. Večina teh projektov ni mogoče vzeti v pretes, ker so premalo resni in ker se iniciatorji glede finansiranja zanašajo v glavnem na prispevek javnih oblastev. Predlogi za nove gradnje morajo vsebovati točne podatke o tehnični rešitvi naloge, prav tako pa morajo nuditi dovoljna jamstva, da je na razpolago dovolj privatnih sredstev, da se z gradnjo lahko prične. Le taki, detajlirani in resni predlogi bodo vzeti v pretes.

Slivno

Slivenci se že dolgo časa nismo oglasili v naši »Demokraciji«. Dela smo imeli mnogo in zaradi tega nismo utegnili pisati.

Z letino letos nismo preveč za-

dovoljni. Suša se pri vseh pridelkih pozna, zlasti pri vinu, katerega letos ne bo mnogo, bo pa zato boljše in močnejše.

Pota imamo pa slaba, kamor koli gremo! Sedaj nam sicer del poti proti Nabrežini urejajo, a nam jo bodo s tem podaljšali skoro za en kilometer, toda večji del poti proti Nabrežini sploh ne bo popravljen. Mi bi pa zeleti, da bi nam popravili vsaj poti proti Nabrežini in Sesljanu, če že vseh ne morejo. Tudi po vasi sami so pota slaba in razrita od vodovodnih del.

Cudimo se, da nam »prvoborilec« za delovno ljudstvo in edini demokrat - komunisti nič ne uredi. Saj imajo v občinskem svetu zastopnika iz naše vasi. Gotovo so on in njegovi gospodarji sedaj »ljudski demokrati« pozabili na vse dane obljube.

Mi zaupamo našemu gospodu županu, ki je tudi napol Slivenc, da se bo on spomnil na nas in preskrbel, da nam popravijo ceste, ki so zares v obupnem stanju.

Vesti z Goriškega

Začetek šolskega leta

Na slovenskih srednjih šolah v Gorici se prične novo šolsko leto 1949-50 v soboto 15. oktobra s. v. mašo ob 10. uri. Dijaki vseh štirih srednjih šol (višje gimnazije v Ljubečem, učiteljska, nižje srednje in strokovne šole) naj se zberejo vsak na dvorišču svoje šole že ob 9.30, nakar pojejo v spremstvu profesorjev v stolnico. Priporoča se polnoštevilna udeležba in vabljeni so tudi starši dijakov.

Pouk se prične 17. t. m. ob 8.30.

Zopetna pridobitev državljanstva

Mnogi naši ljudje, ki so zamudili rok za oprijete, imajo možnost zopet pridobiti italijansko državljanstvo po točki 4, člen 1. zakona od 1. 12. 1934 št. 1997, ki spreminja besedilo člena 4. zakona od 13. 6. 1912 št. 555.

Člen 1., točka 4. navedenega zakona iz leta 1934 pravi, da kralj, sedaj pa predsednik republike, lahko podeli državljanstvo, po posvetovanju z Državnim svetom in po šestmesečnem bivanju v Italiji tistim, ki bi lahko po zakonu postali državljani, če ne bi opustili podatke tozadevno izrecno izjavo v pravnem roku.

Razlika med točko 4., člena 4. zakona od 13. 6. 1912 št. 555 in točko 4., člena 1. zakona od 1. 12. 1934, je ta, da je zakon iz leta 1912 zahteval enoletno bivanje v Italiji za pridobitev te pravice.

Tega predpisa zakona se lahko poslužijo vsi tisti Slovenci, bivši italijanski državljani, ki niso pravočasno optirali za ohranitev italijanskega državljanstva. Vsem svetujemo, da takoj vložijo tozadevno prošnjo in jo podprejo s potrebnimi listinami, kakor n. pr. s potrdilom, da so bili italijanski državljani do 15. sept. 1947. Treba bo najbrže navesti tudi vzrok, zakaj ni kdo optiral pravočasno. Takih vzrokov je veliko in po našem mnenju bi moral veljati tudi ta, da je časopisje strahovalo, da imajo pravico do opcije samo tisti, ki so izključno samo italijansko govorili, medtem ko se je izkazalo, da so jugoslovanska oblastva ugodila opcijski izjavi tudi mešano govorečim. Zlasti pa pridejo tu v poštev tisti, ki jih je n. pr. goriško županstvo črtalo kot italijanske državljane, potem ko je potekel rok za optiranje. Tem mora izdati županstvo potrdilo, da se je res tako zgodilo. Vloga je treba seveda nasloviti na predsednika republike in jo pravno lepo utemeljiti; pa tudi dejanski stan je treba lepo obrazložiti, ker v zadevi bo moral dati svoje mnenje Državni svet. To dejstvo pa naj nikogar ne plaši, ker vemo iz dosedanje izkušnje, da sodi Državni svet v Rim nepristransko in se opira le na zakon. Predvsem morajo prizadeti obrazložiti še razne druge možnosti, ki jim jih besedilo mirovne pogodbe nudi za ohranitev italijanskega državljanstva; n. pr. to, da so bivali 10. junija 1940 v Gorici, pa so bili vpisani na anagrafičnem

Sedaj pri nas nekateri popravljajo hiše, tako bo potem naša vas še lepša in prijaznejša.

Naši fantje muzikantje so spet začeli gosti. Vsako nedeljo igrajo v Vižovljah, kamor vabijo naše Tržačane, katere pete srb. Slivenci bi pa radi, da bi nas naši odlični godci prijetno razveselili in nam skupno z našo Prosvetno matico pripravili prijeten večer s kulturnim in zabavnim sporedom. Fantje, ne samo Vižovcem, tudi nam kdaj zaigrajte!

Vaščan

Repentabor

V naši okolici snema italijanska filmska družba pod vodstvom režiserja Zampe film z naslovom »Beli traka«. O vsebini filma smo marsikaj izvedli iz našega domačega časopisja in iz pojasnil samega režiserja. Odločno moramo protestirati proti vsakršnemu zlorabljanju tržaške gostoljubnosti, pa naj gre za še tako dobičkonosno podjetje v korist določenim tržaškim krogom. Na zemlji, poskropljeni s slovensko mučniško krvjo, ne bo nihče snemal nobenega prizora, ki bi skrunil svetinje tržaškega slovenstva! V kolikor pa res ne gre za filmski izizvalni podvig, marveč za snemanje okvirnih prizorov iz »zanemarljenih« in »amaj naprednih« krajev, pa javljamo režiserju, da se je zamenj potrudil tako daleč iz Rima, ko ima vendar v neposredni rimski okolici, celo v bližini »Cinecittà« v to svrhu več kot preveč zelo primernih vokalnih vinjet za svojo »Belo črtko«!

uradu kot »začasni« in jim županstvo sedaj noče priznati državljanstva, ker tomlači mirovno pogodbo kakor da bi ta zahtevala »stalno« bivališče. V resnici zahteva mirovna pogodba le »domicila«, to je navedbo kraja, kjer je kdo 10. 6. 1940 imel svoj posel, torej tudi začasno bivališče.

Menimo in upamo, da se bo marsikomu ob tej priliki popravila krivica, ki se mu godi. Po potrebi se bomo k stvari še vrnili.

Nekateri župani so uradno razglasili, da se prizadeti lahko poslužijo zakona iz leta 1934.

Vrnitev slovenske oblike poitalijančenim primkom

Vse prizadete opozarjamo na o-krožnično ministrstva za notranje zadeve iz Rima od 24. 6. 1948 št. 830011, ki nudi možnost zopetne vrnitve slovenske oblike primkom, ki so bili poitalijančeni za časa fašističnega režima. Na podlagi te okrožnice imajo pravico zahtevati slovensko prvotno obliko tisti, katerim je bil primkek uradno poitalijančen in tisti, ki dokažejo, da so bili prisiljeni prositi poitalijančenje. Vzroki so lahko tudi samo psihološkega značaja, saj dobro vemo, da so bili trgovci in obrtniki, vsi uradniki in tudi delavci itd. prisiljeni prositi za poitalijančenje svojega primka, če so hoteli ohraniti skorjice kruha.

Slovenska demokratska zveza v Gorici se stalno zahtevala od vlade, naj izda ukaz za popravek krivice tudi v tem pogledu. Sedaj je prošnja uslišana, zato zahtevamo od naših ljudi, da se pobrižajo za vlaganje prošnje za vrnitev prave slovenske oblike lastnemu primku. Prošnjo smejo vložiti le tisti, ki dokažejo, da so italijanski državljani. Tisti, ki so optirali in nimajo še rešitve tudi lahko vložijo prošnjo s potrdilom, da so optirali, toda ta prošnja bo ležala na prefekturi, dokler ne bo rešitve za opcisko izjavo.

Prošnjo je treba nasloviti na prefekturo in sicer na koleka prostem papirju. Navesti je treba točno vse podatke odloka, ki je primkek poitalijančil.

Obvestilo beguncem

Mednarodna begunska organizacija je določila dva skrajna roka, ki se tičeata dveh vrst »beguncem«, kateri so zaprosili za pomoč Mednarodne begunske organizacije pri

izselitvi v druge države.

V prvo kategorijo spadajo razseljene osebe, ki niso rojene v Julijski krajini in prebivajo zdaj na anglo-ameriškem področju Svobodnega tržaškega ozemlja. Zglasiti se morajo na kakem centru Mednarodne begunske organizacije najkasneje do sobote 15. oktobra. Drugo kategorijo razseljenih oseb tvorijo tisti, ki so bili rojeni v Julijski krajini. Če so že vpisani pri Mednarodni begunski organizaciji, se morajo zglasiti v enem izmed taborišč Medn. begunske organizacije najkasneje do 1. decembra t. l. Razseljene osebe, ki se ne bodo zglasile pri Medn. begunski organizaciji v določenih rokih, bodo izgubile pravico do podpore te organizacije.

Uradi Mednarodne begunske organizacije na tem področju so v Trstu v »Casa dell'Emigrante« in v Gorici v ulici Morelli 39. Ravnatelj obeh sprejemnih centrov Mednarodne begunske organizacije je gospod Mihael Sedmak ml.

Radio Trst II

(360.6 m — 832 Kc-sec.)

Dnevne oddaje: 7.00 - 7.45, 11.39 - 14.30, 17.30 - 24.00.

Ob nedeljah: 7.15 - 24.00 neprekinjeno.

Poročila dnevno: 7.15, 12.45, 14.00, 19.45, 23.15.

Ob nedeljah: 7.45, 12.45, 19.45, 23.15.

Dnevni pregled tiska: 14.15 (izvzemši nedelje).

Nedelja, 16. 10. 1949: 8.30 Slovenske narodne igre na harmoniki - Marij Sancin. — 9.00 Kmetijska oddaja. — 13.00 Glasba po željah. 14.30 iz opernega sveta. — 16.00 Sprehodi po našem podeželju. — 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. 20.00 Z narodno pesmijo po Sloveniji. — 21.00 Radijski oder - Molliere: »Namišljeni bolnik«.

Ponedeljek, 17. 10.: 13.00 Priljubljene skladbe čeških in poljskih skladateljev. — 18.00 Komorna glasba. — 19.00 Gospodinska oddaja. — 20.10 Slovenska zborovska glasba. — 20.30 Okno v svet. 21.00 Giacomo Puccini: »Turandot«, opera v treh dej.

Torek, 18. 10.: 13.30 Iz glasbene zbirke Franca Schuberta. — 18.00 Claude Debussy: Preludiji. 20.00 Pevski koncert tenorista Dušana Pertota, pri klavirju profesorica Mirca Sancinova. — 21.00 Vzori mladini: Jožef Ressel, izumitelj ladijskega vijaka.

Sreda, 19. 10.: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Komorna glasba modernih skladateljev. — 19.15 Glasba raznih narodov. — 20.00 Iz slovenskih oper. — 20.30 Okno v svet. — 21.00 Razgovori pred mikrofonom. — 22.00 Evropski obnovitveni načrt. — 22.10 Simfonični koncert.

Četrtek, 20. 10.: 13.00 Slovenske narodne pesmi igra na harmoniki Marij Sancin. — 13.15 Iz skladb skladateljev dunajske klasike. — 18.00 Glasbeno predavanje. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 19.20 Glasba iz baletov. — 20.00 Pevski koncert sopranistke Otte Ondine. — 20.30 Okno v svet. — 21.00 Radijski oder: Allan Martin, »Verigek«, romantična igra v treh dejanjih.

Petek, 21. 10.: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Komorna glasba. — 18.40 Sramel, kvintet pod vodstvom Oskarja Sonca. — 20.00 Slovenska zborovska glasba. — 20.30 Okno v svet. — 21.00 Mojstri besede. — 21.30 Modest Musorgski: Slike z razstave. — 22.30 Južnoameriška plesna glasba. Sobota, 22. 10.: 13.40 Slovenski narodni motivi. — 18.00 Skladbe za štiri klavirje. — 18.30 Oddaja za najmlajše: »Pravljica »Kralj Groma«. — 19.00 Iz oper ruskih skladateljev. — 20.10 Pester koncertni spored. — 21.00 Sobotni večer. — 22.00 Večerni koncert. 22.30 Plesna glasba.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež Tiska:

tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

Zora in Slobodana Polojac darujeta Dobrodelnemu društvu v Trstu ob deseti obletnici svoje poroke 5000 lir za nakup zvezkov revnim šolskim otrokom.

Ob priliki desetletnice poroke ZORE in SLOBODANA POLOJAC želita obilo sreče in zadovoljstva in jima kličeta na mnoga leta hčerki SONJA in VLASTA.

Lupoglava (Istra) 8.X.1939 - 49

SLOVENSKE PROFESOR i s e e opremljeno sobo pri dobri slovenski družini. Ponudbe poslati upravi lista ul. S. Anastasio 1-c, tel. 30-39 ali pa v pisarno dr. Vesel Frana, ul. Torreblanca 18, tel. 71-84.

Prof. Kos Marijan

Mizarji kmetovalci podjetniki!

Deske smreke, macesne in trdih lesov, trame, peza-ne plošče, furnir, parkete in drova nudi najugodnejše

CALEA

TEL. 90441 T R S T

Viale Sonnino, 24

Tržaško krznarstvo - Pellicceria Triestina

TRG SV. IVANA (Piazza S. Giovanni) št. 4 - III. nadstropje

UGODNOSTI PRI PLAČEVANJU